

УДК 633.11+632.11

УДК 631.526.3

**Коцюбинська Л.М.**

*Український інститут експертизи сортів рослин*

## **ФОРМУВАННЯ СОРТОВИХ РОСЛИННИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ**

Сортові рослинні ресурси відіграють важливу роль в економічному та соціальному розвитку держави як гарантія її продовольчої безпеки.

Впровадження нових продуктивніших, стійкіших до несприятливих погодно-кліматичних умов і хвороб сортів, оновлення асортименту насіння високих репродукцій дає змогу збільшити врожайність та виробництво зерна на 20-25%.

За оцінкою вітчизняних і зарубіжних фахівців подвоєння врожайності за останні 50 років у більшості сільськогосподарських культур відбулося завдяки успіхам селекції

Успішне вирішення головного завдання селекції пов'язане з удосконаленням селекційного процесу, його інтенсифікацією. Інтенсифікація селекційної роботи останніми роками дала можливість значно підвищити продуктивність праці селекціонера, скоротити терміни виведення нових сортів з 18-20 років до 13-15 років, що дало змогу зменшити витрати на 20% на науково-дослідні роботи за рахунок розвантаження селекційного процесу та його прискорення у часі.

Як показали дослідження, на створення нових сортів потрібна величезна кількість інтелектуальної праці та матеріальних витрат. За даними компанії Asgrow Seed (США), на виведення нового сорту в середньому витрачається 11,1 року без обліку на оцінювання, сортовипробування, маркетинг тощо.

Фундаментальні дослідження з селекції та насінництва проводять національні й міжнародні наукові установи. Довгостроковими фундаментальними дослідженнями традиційно займаються установи державного сектора науки. Наприклад, у США – це науково-дослідні інститути міністерства сільського

господарства, у Франції – установи Національного інституту сільськогосподарських досліджень (INRA), у країнах, що розвиваються – міжнародні сільськогосподарські центри (IARC).

Всі розвинені країни світу фінансують з бюджету фундаментальні дослідження як найбільш дорогі.

Незаперечним фактом є те, що витрати на створення сорту у нашій країні в середньому становлять 1 млн. грн., а в країнах Європи, США – понад 1 млн. дол. Українське елітне насіння сортів залежно від виду рослин у 2-3 рази дешевше іноземного.

Аграрною наукою через державну систему охорони прав на сорти рослин запропоновано сільськогосподарським виробникам понад 5000 сортів української селекції. Майже 500 видів рослин, які щорічно займають близько 80% посівних площ.

Поєднання жорсткого добору сортів з технологічною доцільністю використання дозволило сформувати сортові ресурси зернових культур, рівного якому немає як в країнах СНД, так і багатьох інших країнах світу.

На жаль, за темпами сортозаміни ми відстаємо в 1,5-2,5 рази від країн Західної Європи і США, і лише на 25-30% реалізуємо потенційну врожайність нових сортів. У Європі вона реалізується на 50-70%.

Політика фінансової підтримки формування сортових рослинних ресурсів в Україні повинна здійснюватися Міністерством аграрної політики та продовольства України за рахунок збільшення обсягів фінансування державних цільових програм, податкового стимулювання та стимулювання приватних інвестицій (акціонування).

Необхідно прискорити впровадження у виробництво сортів і гібридів культур нового покоління, адаптованих до агрологічних умов вирощування з цінними господарськими властивостями. Слід сформувати систему державної підтримки селекціонерів, виробників насіння і садивного матеріалу, яка повинна бути адаптована до вимог СОТ та захищати вітчизняних товаровиробників від зовнішньої конкуренції, стимулювати ринкові процеси в галузі рослинництва та сприяти переходу сільського господарства на інноваційний шлях розвитку.